

Draženko Tomić

Bioethical Miscellany

University of Zagreb, Faculty of Teacher education,
2024, 138 pages

Knjiga *Bioethical Miscellany* autora Draženka Tomića, objavljena 2024. godine na engleskom jeziku, na 138 stranica donosi zbirku bioetičkih tema koje istražuju svakodnevne etičke dileme povezane s ljudskim životom i okolišem. Autor, izv. prof. dr. sc. Draženko Tomić, zaposlen je na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje predaje filozofiju i sociologiju. Njegova istraživanja obuhvaćaju područja filozofije odgoja, etike, teodiceje, lingvistike, kineziologije, folkloristike i etnologije. Kroz četiri poglavlja autor istražuje različite aspekte bioetike, uključujući etiku u prirodnom okolišu, etiku u psihijatriji, pitanja kraja ljudskog života te razne druge teme poput ovisnosti, samoubojstva, HIV-a, demografskih izazova, Hipokratove tradicije i priziva savjesti među zdravstvenim djelatnicima.

Knjiga *Bioethical Miscellany* predstavlja značajan doprinos proučavanju bioetičkih tema u akademskom i društvenom kontekstu, baveći se raznim etičkim dilemama koje proizlaze iz svakodnevnog bavljenja ljudskim životom i okolinom. Središnja je nit svih obrađenih tema moguće ugrožavanje ljudskog dostojanstva, kvalitete života te čak i proklamirane razine ljudskih prava. Ova je knjiga dio projekta koji sustavno obrađuje bioetičke teme objavljene u stručnom tromjesečniku Glasnik Hrvatskoga katoličkog društva, koji izdaje istoimena udruga od 1991. godine. Knjiga se sastoji od četiri velika poglavlja: *Ecoethical Topics*, *Psychoethical Topics*, *Thanatoethical Topics* i *Bioethical Miscellany*. Svako poglavlje započinje istaknutim natuknicama koje sažeto predstavljaju glavnu temu cjeline. Svako poglavlje sadrži nekoliko potpoglavlja koja detaljno razrađuju ključne teme, pružajući širi kontekst analizirane problematike. Svaka cjelina uključuje uvod, zaključak te popis literature. Knjiga je posebno značajna jer je usmjerena na hrvatske izvore i prijevode hrvatskih tekstova na engleski jezik, što

čini njezinu perspektivu specifičnom i relevantnom za čitatelje koji se bave etičkim pitanjima u kontekstu Hrvatske i šire.

Prvo poglavlje posvećeno je etici prirodnog okoliša, a bavi se temama vezanim uz genetiku i kloniranje. Konkretno, razmatraju se moralne dvojbe povezane s genetskim inženjeringom, primjenom biotehnologije u medicinske svrhe te potencijalnim ekološkim posljedicama kloniranja. U knjizi su navedeni primjeri stvarnih bioetičkih dilema, poput regulacije genetski modificiranih organizama i etike eksperimentalnog kloniranja životinja u svrhu medicinskog istraživanja. Osim teorijskog pristupa, poglavlje pruža i konkretne primjere stvarnih bioetičkih dilema, poput regulacije genetski modificiranih organizama (GMO) te etičkih izazova eksperimentalnog kloniranja životinja za medicinska istraživanja. Ove su teme ključne za suvremenu bioetiku jer postavljaju pitanja o granicama znanstvenih istraživanja i njihovim mogućim posljedicama na društvo i okoliš. Ovo poglavlje donosi uravnotežen prikaz bioetičkih izazova, uz osvrt na stvarne primjere i etičke argumente. Razmatraju se sukobi između znanstvenog napretka i moralnih ograničenja, što ga čini relevantnim za akademsku zajednicu i širu javnost.

Drugo poglavlje istražuje složene odnose između etike i psihijatrije, stavljajući poseban naglasak na društveni odnos prema osobama s mentalnim poteškoćama. Ovo poglavlje analizira kako društvene norme, medicinska praksa i pravni okviri utječu na tretman i prava osoba koje se suočavaju s mentalnim bolestima. Posebna pažnja posvećena je etičkim dilemama u psihijatrijskoj skrbi, poput prisilne hospitalizacije, upotrebe psihofarmaka, prava pacijenata na informirani pristanak te stigmatizacije osoba s mentalnim poteškoćama. Također se razmatra povijesni kontekst razvoja psihijatrije i bioetičke rasprave o granicama između terapije i kontrole ponašanja. Poglavlje donosi i konkretne primjere slučajeva iz prakse, oslanjajući se na medicinske i pravne izvore, kako bi prikazalo kompleksnost odluka koje uključuju autonomiju pacijenata, zaštitu javnog zdravlja i profesionalnu odgovornost psihijatar.

Treće poglavlje analizira ključna pitanja vezana uz kraj ljudskog života, razmatrajući etičke i medicinske aspekte utvrđivanja trenutka smrti, vegetativnog stanja, palijativne skrbi te doniranja organa i transplantacije. Ova se tematika dotiče fundamentalnih bioetičkih dilema, poput granice između života i smrti te moralne opravdanosti određenih medicinskih postupaka. Jedan je od ključnih problema koje poglavlje razmatra kako definirati smrt u medicinskom i etičkom smislu – kroz prestanak moždane aktivnosti ili prestanak funkcije srca i pluća. Također, raspravlja se o pravima pacijenata u terminalnim fazama bolesti, uključujući pravo na palijativnu skrb i odluke vezane uz produženje ili prekid liječenja. Poglavlje također istražuje etičke aspekte darivanja organa, posebice kriterije određivanja smrti darivatelja i pitanja informiranog pristanka. Transplantacijska etika bavi se i mogućim zloupotrebama

u sustavu doniranja organa te dilemama vezanim uz alokaciju organa u kontekstu pravednosti i prioritizacije pacijenata.

Posljednje poglavlje bavi se širokim spektrom etičkih pitanja vezanih uz medicinu, društvo i individualna prava. Analizira problematiku ovisnosti, sagledavajući je iz bioetičkog i javnozdravstvenog aspekta, uključujući odgovornost društva u prevenciji i liječenju. Samoubojstvo se obrađuje kroz prizmu medicinske etike, s posebnim naglaskom na pravo pojedinca na samoodređenje i moralne dileme eutanazije. Poglavlje također donosi rasprave o HIV-u, fokusirajući se na etičke izazove u dijagnostici, liječenju i društvenoj stigmatizaciji oboljelih. Demografski izazovi obrađuju se kroz analizu problema starenja populacije, smanjenja nataliteta i održivosti zdravstvenih sustava. Posebna pažnja posvećena je Hipokratovoj tradiciji i njezinu suvremenom značenju, osobito u kontekstu medicinske etike i profesionalnih obaveza liječnika. Konačno, razmatra se priziv savjesti među medicinskim profesionalcima – pitanje koje otvara rasprave o granicama između osobnih uvjerenja i profesionalnih dužnosti.

Knjiga se odlikuje jasnim i pristupačnim stilom pisanja, što omogućuje čitateljima svih akademskih i profesionalnih profila da je razumiju i primijene u svojoj svakodnevnoj praksi. Autor se jasno drži etičkih okvira koji se temelje na principima ljudskih prava, uvažavanja osobne slobode, kao i društvene odgovornosti, čime čitateljima nudi čvrstu osnovu za vlastito razmatranje bioetičkih dilema. Knjiga je namijenjena širokoj publici, uključujući studente, istraživače i sve zainteresirane za bioetička pitanja. Nudi detaljan uvid u različite aspekte bioetike, potičući čitatelje na razmišljanje o etičkim izazovima s kojima se suočavamo u svakodnevnom životu. Za sve koji žele duboko razumjeti i kritički razmišljati o bioetičkim pitanjima u modernom društvu, *Bioethical Miscellany* Draženka Tomića predstavlja ne samo izvrsno polazište, već i značajan doprinos bioetičkoj literaturi.

Ivana Lalić Čičković